

بررسی اثرات ساختارهای موثر گردشگری بر توسعه پایدار شهرستان گلوگاه

فهیمة خواجه نبی

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

محمد رضا زند مقدم

استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران، (نویسنده مسئول)

Dr.zandmoghadam@gmail.com

تاریخ دریافت: 98/09/29 تاریخ پذیرش: 98/12/14

چکیده

اصولا توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند سرمایه گذاری در بخش ها و فعالیت های مختلف اقتصادی آن کشور است و بدون سرمایه گذاری در طرح های زیربنایی، نمی توان انتظار گسترش اشتغال، تولید و رفاه اقتصادی را داشت. گردشگری، یکی از پویاترین فعالیت های اقتصادی عصر حاضر است که نقش مهمی در توسعه پایدار محلی ایفا می کند و دارای ابعاد مادی و معنوی است که هر کدام می توانند دیگری را مجذوب خود نمایند و امروزه به عنوان گسترده ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه ای در عرصه های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است. هدف این پژوهش بررسی اثرات ساختارهای موثر گردشگری بر توسعه پایدار شهرستان گلوگاه است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا تحلیلی- توصیفی است. جامعه آماری در این تحقیق، خانوارهای شهرستان گلوگاه، مدیران و گردشگران می باشند (تحلیل نتایج برای هر سه گروه به تفکیک انجام شده است). برای انتخاب حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است که در بین خانوارها تعداد ۳۶۰ پرسشنامه، در گروه گردشگران تعداد ۲۸۵ پرسشنامه و در گروه مسولین تعداد ۵۰ پرسشنامه به صورت طبقه بندی نسبتی شده انتخاب شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار میک مک استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که ساختار اجتماعی- فرهنگی، نهادی، اقتصادی و محیطی به ترتیب بیشترین تاثیرگذاری را در گردشگری شهرستان گلوگاه دارند. و از نظر تاثیرپذیری به ترتیب ساختار اجتماعی- فرهنگی، محیطی، اقتصادی و نهادی رتبه بندی گردید. و این ترتیب برای تاثیرگذاری غیرمستقیم نیز تکرار شده است.

کلمات کلیدی: گردشگری، گردشگری شهری، توسعه پایدار، میک مک، شهرستان گلوگاه

مقدمه

صنعت گردشگری به عنوان یکی از صنایع مهم اقتصاد جهان شناخته شده است، زیرا این بخش حدود ۱۸ درصد از فعالیت های اقتصادی را تولید می کند. بی تردید اعتقاد بر این است که گردشگری به عنوان یک صنعت پناهگاه امن برای کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه شناخته شده است (Matthew et al, ۲۰۱۹: ۲). گردشگری یک صنعت بسیار رقابتی است و یک فعالیت مبتنی بر مقصد است که در هر منطقه با توجه به منابع طبیعی و فرهنگی و ی‌رساخته های آن متفاوت است (Kevin et al, ۲۰۱۹: ۳۲۱). گردشگری تاثیر مثبتی بر اقتصاد، جامعه، فرهنگ و محیط زیست دارد، مانند سهم آن در تولید ناخالص داخلی. بهبود زیرساخت ها، حفاظت و بازسازی فرهنگ و افزایش آگاهی محیط زیست. در عین حال گردشگری همچنین مجموعه ای از پیامدهای منفی را که در تعداد زیادی از مطالعات، مانند افزایش قیمت ها مشخص شده است، ایجاد می کند (Wang and Youtsumoto, ۲۰۱۹: ۲۲). گردشگری پایدار به- عنوان شکلی از گردشگری جایگزین، در پی بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، ارتقای تجربیات گردشگران و حفظ محیط زیست مقصداست (تولایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۶). گردشگری پایدار به دنبال به حداکثر رساندن اثرات مثبت و حداقل رساندن اثرات منفی می باشد (بدری و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۰). پایداری اغلب به عنوان یک اصطلاح است که در محیط زیست و رشد مالی هم در نظر گرفته می شود. به طور فزاینده، محققان با تمرکز بر تاثیرات اجتماعی به دنبال ایجاد فرصت در جامعه می باشند. این دیدگاه تلاش می کند برای ارائه دیدگاه ها و جهت تشویق در تحقیقات گردشگری شهری، با تاکید بر پایداری گام بردارد (wise, ۲۰۱۶: ۳۰).

ساختار گردشگری مجموعه ای از امکانات، تسهیلات و قوانین، عناصر خدماتی (اقامتی، پذیرایی، دفاتر خدمات مسافرتی، فروش و ...) حمل و نقل، شرکتها و سازمان های گردشگری و ... می باشند که به همراه جاذبه ها به عنوان عوامل عرضه، سیستم گردشگری یک مکان را تشکیل و نیازهای گردشگران را در مقصد برآورده می سازند. البته ویژگی های ساختار گردشگری هر مکان به نوبه ی خود از یک طرف متاثر از اهمیت، اعتبار، ماهیت، تنوع، نقش و کارکرد (مذهبی، فرهنگی، تفریحی، تجاری و ...) جاذبه های مکانی خود و از طرف دیگر متاثر از ویژگی های اجتماعی، فرهنگی (باورهای اعتقادی) و اقتصادی ساکنین محلی و گردشگران نیز است. همچنین کارکرد گردشگری یک شهر یا منطقه گردشگری، نسبت و سهمی است که در بخش عرضه (مقصد) در سیستم گردشگری در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و ... دریافت می کند که باید هزینه- فایده آن برای دستیابی به

توسعه‌ی پایدار مورد ارزیابی قرار گیرد (وارثی و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۲). یک شهر سالم و توسعه یافته نیز با فراهم سازی ساختارهای مورد نیاز می‌تواند زمینه جذب بهتر و بیشتر گردشگر و بهره مندی از مزایای اقتصادی آنرا فراهم نماید (هادیانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۵).

شهرستان گلوگاه همانطور که از نامش پیداست منطقه‌ای حیاتی است و به عنوان مرز مازندران و گلستان شناخته می‌شود، بدلیل قابلیت‌های گردشگری همچون وجود تپه تاریخی گراودین، وجود جر یا خندق کلباد، بقایای جاده شاه عباسی، گورستان سفیدچاه، خانه شهریار، دریای آرام و جنگل‌های سرسبز و بکر که در مسیر جاده دامغان - مشهد قرار دارد از جاذبه‌های گردشگری استان به شمار می‌آید ولی با وجود توان‌های بالقوه زیاد دارای توسعه‌ای ناهمگون می‌باشد این توسعه در صورتی میسر خواهد بود که تاثیرات زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی... فرهنگی گردشگری مورد بررسی دقیق قرارگیرد و مکان‌یابی مناسب برای تاسیسات و تجهیزات زیربنایی در نزدیکی جاذبه‌های گردشگری و تلاش برای طولانی‌کردن مدت اقامت گردشگران از اهمیت زیادی برخوردار است و استفاده درست و شناسایی این جاذبه‌ها به گردشگران داخلی و خارجی در ایجاد اشتغال و بالا بردن سطح زندگی مردم موثر است. توسعه‌ای که در آن اهداف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و محیطی در پیوند با هم قرار گیرند. در سال‌های اخیر، شهرستان گلوگاه به عنوان یک مقصد گردشگری مطرح بوده است که تحت تأثیر پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی حاصل از توسعه گردشگری قرار گرفته است که تأثیر عمده‌ای بر پایداری شهری شهر گلوگاه داشته است این شهر با وجود قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری فراوان، همچنان برای گردشگران داخلی ناآشنا و تا اندازه‌ای با آن بیگانه‌اند. بدین منظور و با در نظر گرفتن اهمیت موضوع تحقیق، این پژوهش به دنبال بررسی اثرات ساختارهای موثر گردشگری بر توسعه پایدار شهرستان گلوگاه می‌باشد. بنابراین این پژوهش در پی پاسخ به این سوال است که مهمترین اثرات ساختارهای گردشگری بر توسعه شهرستات گلوگاه کدامند؟

مبانی نظری

یکی از الگوهای فضایی گردشگری، گردشگری شهری است. نواحی شهری به علت آنکه جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی بسیار زیادی دارند غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌گردند. شهرهای معمولاً جاذبه‌های متنوع و بزرگی شامل موزه‌ها، بناهای یادبود، تئاترها، استادیوم‌های ورزشی، پارک‌ها، شهربازی، مراکز خرید، مناطقی با معماری تاریخی و مکان‌هایی مربوط به حوادث مهم با افراد مشهور دارا بوده که این خود گردشگران بسیاری را جذب می‌کند (پرور، ۱۳۹۳: ۲۲). گردشگری شهری شاخه‌ای جدید در مطالعات گردشگری است که از اوایل دهه ۱۹۹۰ با نظریه‌های آشورث وارد ادبیات گردشگری شده است (باقری و برق لامع، ۱۳۹۶: ۱۰۴). در بسیاری از کشورهای موفق در صنعت گردشگری، شهر پایه و اساس توسعه گردشگری است (حمزه و همکار، ۱۳۹۶: ۱۳۲). مراکز شهری به علت دارا بودن جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی، غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌شوند. گردشگری شهری عبارت است از مسافرت به شهر یا انگیزه‌های مختلف بر پایه جاذبه‌های گوناگون، امکانات و تسهیلات شهری که در شخص جذابیت و انگیزه ایجاد می‌کند (مرادپور و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۲). شهرها با جاذبه‌های متنوع

شامل: موزه ها، بناهای یادبود، سالن های تئاتر، استادیوم های ورزشی، پارک ها، شهر بازی، مراکز خرید، مناطق با معماری تاریخی و مکان هایی مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور، جاذب گردشگران بسیاری هستند. بنابراین حجم زیادی از امکانات گردشگری نظیر: محل سکونت، سرو غذا، ارتباطات حمل و نقل و سایر خدمات گردشگری، در شهرها واقع اند که بازدید کنندگان از مناطق اطراف، و خود شهر، از آن استفاده می کنند (لهسایی، ۱۳۹۴: ۲۴). در رابطه با گردشگری شهری و گردشگری پایدار مطالعاتی صورت گرفته است که هریک به نوعی اثرات مختلف گردشگری را مورد بررسی قرار داده اند.

ضیایی و همکاران (۱۳۹۶) به طراحی و تدوین الگوی سه بعدی مدیریت گردشگری شهر تهران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که در طراحی الگوی مدیریت گردشگری شهر تهران توجه به عوامل ساختاری، محیطی و محتوایی ضرورت دارد و براین اساس الگوی سه بعدی مدیریت گردشگری شهر تهران ارائه شده است. غلامی و خلجی (۱۳۹۶) به بررسی تدوین و اولویت بندی راهبردهای توسعه گردشگری با رویکرد پایداری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که ایجاد اشتغال و درآمدزایی و افزایش هزینه کالاها و خدمات مهمترین نیروها میان نیروهای ترغیب کننده و بازدارنده محسوب می شوند. در نهایت، بهره گیری بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه مسافرت در بین مردم و نظارت بر قیمت اجناس از طرف سازمان های مرتبط در طول فصول پرگردشگرمناسبتترین راهبرد پیشنهاد داده شد. صالح پور، و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله ای تحت عنوان تاثیرات متقابل توسعه پایدار گردشگری با توسعه پایدار اجتماعات محلی (مورد مطالعه: شهرستان نقده نتایج پژوهش نشان داد که توسعه پایدار گردشگری و توسعه پایدار اجتماعات محلی با اثرپذیری از عوامل توانمندسازی اقتصادی و مدیریت و برنامه ریزی، توانمندسازی اجتماعی و تقویت سرمایه اجتماعی و توانمندسازی محیطی و افزایش حساسیت های زیست محیطی» بر توسعه یکدیگر تاثیر متقابل دارند. نصر (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی جایگاه نشانه شناسی شهر ایرانی در گردشگری در راستای آینده پژوهی برنامه ریزی شهری و توسعه پایدار پرداخت و به این نتیجه گرفت که میتوان با بازنمایی مؤلفه های هویت کالبدی شهرها و توجه به نشانه شناسی شهری در راستای گردشگری پایدار که یکی از اهداف توسعه پایدار می باشد گام برداشت. فرزود و همکاران (۱۳۹۵) به تبیین معیارها و شاخص های مدیریت گردشگری پایدار پرداختند و به این نتیجه رسیدند که دو معیار ابعاد مدیریتی با زیرمعیارهای برنامه مدیریت، امنیت اجتماعی، ایمنی، مدیریت منابع و گردشگری و تنوع زیستی با زیر معیارهای منابع ژنتیکی و تولید اولیه در محیط آبی، بالاترین درجه اهمیت را در میان معیارها داشتند. همچنین زیرمعیارهای برنامه مدیریت با شاخص سطح ریزی مدیریتی، تخریب با شاخص چندپارچگی اکوسیستم، گردشگری با شاخص های تعداد جاذبه های زیبا شناختی، پراکنش منابع تفریحی، تعداد گردشگر، رضایت گردشگر، تعداد فعالیت های تفریحی سازگار، تجهیز مناسب گردشگاه و امنیت اجتماعی با شاخص تعداد وقوع تخلف و جرایم نیز بیشترین رجه اهمیت را بدست آوردند. امان پور و همکاران (۱۳۹۴) در تحلیلی بر اثرات شاخص های پایدار گردشگری شهری در شهر همدان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که شاخص اقتصادی و فرهنگی بیشترین اثر را در روند توسعه گردشگری شهر همدان ایفا می کنند. کلانتری خلیل آباد و همکاران (۱۳۹۴) در

مطالعه‌ای به بررسی نهادهای محلی و ظرفیت آن‌ها در توسعه گردشگری پایدار شهری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که ارتباط مستقیمی بین ظرفیت نهادی و سطح توسعه پایدار وجود دارد. نهادها و تشکلهای مردم نهاد، به عنوان بازوان قدرتمند ارگان‌های دولتی و خصوصی از ظرفیت بالایی به خصوص در حوزه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های گردشگری برخوردار می‌باشند. نهادهای مردمی به عنوان جایگزینی مناسب برای دولت می‌توانند نقش حفاظتی از میراث فرهنگی و جاذبه‌های گردشگری را برعهده بگیرند. آنها می‌توانند از ظرفیت اعتمادسازی، مشارکتی و تعاملی خود استفاده نمایند و سرمایه‌گذاری کلانی را در راستای توسعه پایدار گردشگری به سمت عناصر و جاذبه‌های گردشگری شهری سوق دهند.

داودس (۲۰۱۸) در مطالعات خود دریافته‌اند که با ورود گردشگران به مناطق روستایی میزان دانش و آگاهی روستاییان بالا رفته و متعاقب آن گرایش روستاییان نسبت به یکدیگر افزایش پیدا کرده و در نتیجه میزان تعامل اجتماعی آنها در مدیریت پایدار روستا بالا می‌رود. متیو و ساریجش (۲۰۱۷) به بررسی اثرات گردشگری پایدار بر کیفیت زندگی جامعه میزبان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که برای دستیابی به اهداف گردشگری پایدار باید رفاه جامعه میزبان در نظر گرفته شود. جوسیپ و ایوان (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای به مرور مطالعات انجام شده در زمینه گردشگری پایدار پرداخته‌اند. اهمیت کار آن‌ها مربوط به بررسی روش‌های وزن دهی شاخص‌های پایداری و جمع‌آوری اطلاعات در مطالعات اخیر می‌باشد. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که عموماً روش‌های دلفی و AHP برای وزن‌دهی شاخص‌ها و پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها مورد استفاده قرار گرفته‌اند. کانهان و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی مدیریت پایدار گردشگری شهری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که مقررات و دستورالعمل‌های موجود جهت اعمال مدیریت گردشگری در شهر کلر میان ذی‌نفعان و خطی-مشی گذاران ارتباط موثر برقرار نمی‌کند؛ همچنین با وجود این که در میان ذی‌نفعان در رابطه با تعریف معیارهای مدیریت گردشگری تفاوت‌های اساسی وجود دارد، تمام آن‌ها با راه اندازی یک سازمان مدیریت مقصد جهت انجام هماهنگی موافقت و بیشتر آن‌ها تمایل به مشارکت و همکاری با سازمان مدیریت مقصد دارند. زوو و فوکس (۲۰۱۴) با استفاده از نظرسنجی در دو منطقه حفاظت شده چین و انگلستان و با روش معادلات ساختاری و اطلاعات پرسشنامه‌ای، به بررسی نگرش‌ها نسبت به گردشگری پایدار پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان دهنده آن است که تغییر نگرش‌ها به سمت توسعه گردشگری پایدار و حفاظت محیط زیست بوده است. کتوت و دوی (۲۰۱۴) با استفاده از روش ارزیابی داده‌های تصمیم‌گیری و داده‌های حاصل از پرسشنامه و مصاحبه با پنج خبره گردشگری نشان دادند که از یک سو فعالیت‌های گردشگری می‌توانند باعث کاهش ارزش‌های سنتی- محلی و کاهش کیفیت محیط زیست گردند. بنابراین باید بین جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی تعادل و توازن برقرار باشد. وتسی و همکاران (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای به اهمیت گردشگری سبز در ارتباط با گردشگری پایدار، در یونان اشاره کرده‌اند. آن‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوا و اطلاعات جغرافیایی مناطق گردشگری از ۴۱۹ سایت اطلاعات و داده در یونان، بیان نموده‌اند که حمایت از گردشگری سبز همراه با منافع اقتصادی، باعث حفاظت و بهبود میراث فرهنگی و

محیط زیست خواهد شد. بررسی مطالعات مختلف نشان دهنده این موضوع است که اگرچه گردشگری اثرات مثبت بسیاری بر روی توسعه پایدار شهری گذاشته است ولی در بعضی مواقع این اثرات منفی بوده و موجب ناپایداری توسعه شده است.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی می‌باشد و روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی است، برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و مطالعه میدانی استفاده شده است، که در روش کتابخانه‌ای با مراجعه به کتاب‌ها، آمارنامه‌ها، مراکز اسناد، سایت‌ها، سازمان‌ها، اطلاعات مورد نظر جمع‌آوری گردیده است و در روش مطالعه میدانی با استفاده از پرسشنامه اطلاعات و داده‌ها جمع‌آوری شده است و برای تنظیم گویه‌ها، طیف لیکرت 5 گزینه‌ای مورد استفاده قرار گرفته است. جامعه آماری در این تحقیق، خانوارهای شهرستان گلوگاه، مدیران و گردشگران می‌باشند. برای انتخاب حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است که در بین خانوارها تعداد 360 پرسشنامه، در گروه گردشگران تعداد 285 پرسشنامه و در گروه مسولین تعداد 50 پرسشنامه به صورت طبقه‌بندی نسبتی شده انتخاب شده است. در راستای پرسش‌ها و فرضیات تحقیق، ابتدا ابعاد و سپس شاخص‌های مربوطه تعریف شدند. در این تحقیق ماهیت عمل‌کردی گردشگری از ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و محیطی و نهادی مورد مطالعه قرار گرفت. در تعیین ابعاد و شاخص‌های موردنظر از مرور مبانی نظری و نتایج یافته‌های سایر محققان استفاده شده است. پس از تعیین شاخص‌های موردنظر برای بررسی، روش جمع‌آوری اطلاعات از محل مشخص شد (جدول 1). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار میک مک استفاده شده است.

جدول 1. ابعاد و شاخص‌های تحقیق

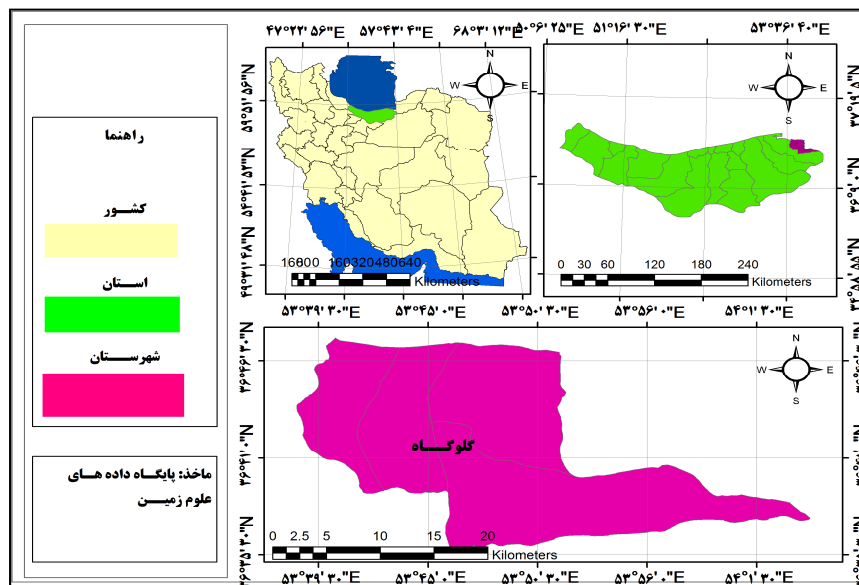
شاخص	بعد
رونق کسب و کار محلی، افزایش درآمد از طریق فروش محصولات به گردشگران، افزایش پس انداز مردم از درآمد حاصل از گردشگری، ایجاد فرصت‌های شغلی، نیروی کار ماهر و آموزش دیده، جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید، جلوگیری از عدم مهاجرت جوانان، کاهش بیکاری، افزایش قیمت کالاها، افزایش قیمت زمین و مسکن، ایجاد تنوع در محصولات داخلی، منافع اقتصادی و رونق کسب و کار محلی، افزایش درآمد برای ساکنین محلی، افزایش فرصت‌های شغلی برای ساکنین محلی، کسب تجربه در قبال هزینه مالی، افزایش قیمت ملک، افزایش قیمت بسیاری از کالاها، ایجاد فرصت‌های شغلی برای ساکنین محلی، کاهش بیکاری، افزایش درآمد و بالارفتن سطح زندگی، افزایش قیمت کالاها و خدمات	اقتصادی
بالارفتن سطح زندگی، بهبود امکانات و خدمات عمومی، رضایت از توسعه گردشگری، تامین نیازهای ساکنین محلی، ایجاد مراکز مهمان‌پذیر، افزایش میزان جرم و جنایت، بالارفتن سطح فرهنگ و احترام به سالمندان، افزایش احترام به گردشگران، کاهش صمیمیت خانوادگی و اجتماعی، بهبود آداب و سنت‌ها و مراسم سنتی و محلی، حفظ و نگهداری آثار تاریخی و فرهنگی، افزایش بی‌بندوباری جوانان، بهبود وضعیت آموزش، تغییر نوع مراسم‌ها (عزاداری عروسی و...)، بهبود میزان امنیت در فصول گردشگری، ارتقا سطح استاندارد زندگی، بهبود وضعیت جاده‌ها و خیابان‌ها و خدمات عمومی، ایجاد و توسعه امکانات تفریحی، افزایش سطح آگاهی و دانش مردم، افزایش ازدحام و شلوغی، کاهش صمیمیت خانوادگی، افزایش مشکلات فرهنگی با ورود گردشگران، بالارفتن سطح استاندارد زندگی، بهبود وضع جاده، خیابان و...، بهبود امکانات و خدمات بهداشتی، درمانی و	اجتماعی

اداری	محیطی
<p>مصرف بی رویه منابع آبی، آلودگی صوتی، آلودگی هوا، نابودی اکثر گونه های کمیاب در منطقه، حمایت از مناطق و سایت های ویژه طبیعی و فرهنگی، تخریب منابع و جاذبه ها در اثر افزایش گردشگران، کم شدن حیوانات وحشی در منطقه در اثر گردشگری، کاهش وسعت جنگله، افزایش فضای سبز، آب آشامیدنی سالم، مطلوب بودن محیط زیست، استفاده از سیستم جمع آوری زباله در مکان های عمومی، تمیز بودن شهر، افزایش حمایت از مناطق گردشگری، کاهش صمیمیت خانوادگی، افزایش مشکلات فرهنگی با ورود گردشگران، کاهش انواع حیوانات وحشی در منطقه، کاهش اکثر گونه های کمیاب گیاهی در منطقه، تخریب مناظر و چشم اندازهای منطقه در اثر افزایش زباله، کاهش منابع آب منطقه</p>	
<p>شرکت در جلسات تصمیم گیری در مورد فعالیت های گردشگری، همفکری مردم و شورا با هم، اداره فعالیت های گردشگری توسط ساکنین منطقه، برنامه ها و طرح های گردشگری با همکاری مردم اجرا می شود، مردم در حد توان مالی به اجرای طرح گردشگری کمک می کنند، عضویت درتشکل های غیردولتی فعال در زمینه گسترش گردشگری، رضایت از توسعه گردشگری، نهادهای غیردولتی در زمینه گردشگری فعالیت دارند، ارائه مطلوب سطح خدمات، اطلاع رسانی خوب در خصوص مکان های گردشگری، مشارکت فعالانه مردم در خدمت رسانی به گردشگران، اداره فعالیت های گردشگری توسط ساکنین، فعالیت نهادهای غیردولتی در زمینه گردشگری، همفکر مردم با اعضاء شورا، همکاری و هماهنگی مردم در اجرای طرح ها و برنامه های گردشگری، مردم حاضر به ارائه کمک های مالی در اجرای طرح های گردشگری شده اند.</p>	<p>نهادی</p>

منبع: مطالعات نگارنده، ۱۳۹۸

محدوده مورد مطالعه

شهرستان گلوگاه بین مدارهای ۳۶ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۵۵ دقیقه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۳۷ دقیقه تا ۵۴ درجه و ۱۰ دقیقه عرض شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است، شهر گلوگاه به وسعت تقریبی ۴۰ هکتار در مختصات جغرافیای ۳۱ ۴۸ ۵۳ طول شهری و ۳۷ ۴۳ عرض شمالی قرار گرفته است شهرستان گلوگاه در شرق استان مازندران واقع شده و شهر گلوگاه مرکز این شهرستان است. شهر گلوگاه از شمال به خلیج گرگان، از جنوب به جنگل و رشته کوه البرز از غرب به شهرستان بهشهر و از شرق به جر کلباد محدود می شود. جمعیت شهرستان گلوگاه در سال ۱۳۹۰، برابر با ۳۸۸۴۷ نفر بوده است. در تقسیمات کشوری این شهرستان دارای دو بخش به نام های بخش مرکزی (گلوگاه) با دو دهستان توسکا چشمه و دهستان آزادگان و یک شهر به نام گلوگاه و بخش کلباد با دو دهستان کلباد شرقی و دهستان کلباد غربی می باشد. ارتفاع مرکز شهر حدود ۴۰ متر از سطح دریای آزاد و ۶۷ متر از سطح دریای خزر است در ذیل موقعیت محدوده مورد مطالعه نمایش داده شده است (خواجه نبی، ۱۳۹۶: ۶۶).

شکل ۱. موقعیت سیاسی منطقه مورد مطالعه

یافته های پژوهش

در این بخش با استفاده از نرم افزار میک مک به تحلیل عوامل ساختار اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، محیطی و نهادی و اثرات هریک از آنها بر روی توسعه پایدار شهرستان گلوگاه پرداخته شده است که در ادامه به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گرفته است.

تحلیل عوامل ساختار اجتماعی - فرهنگی

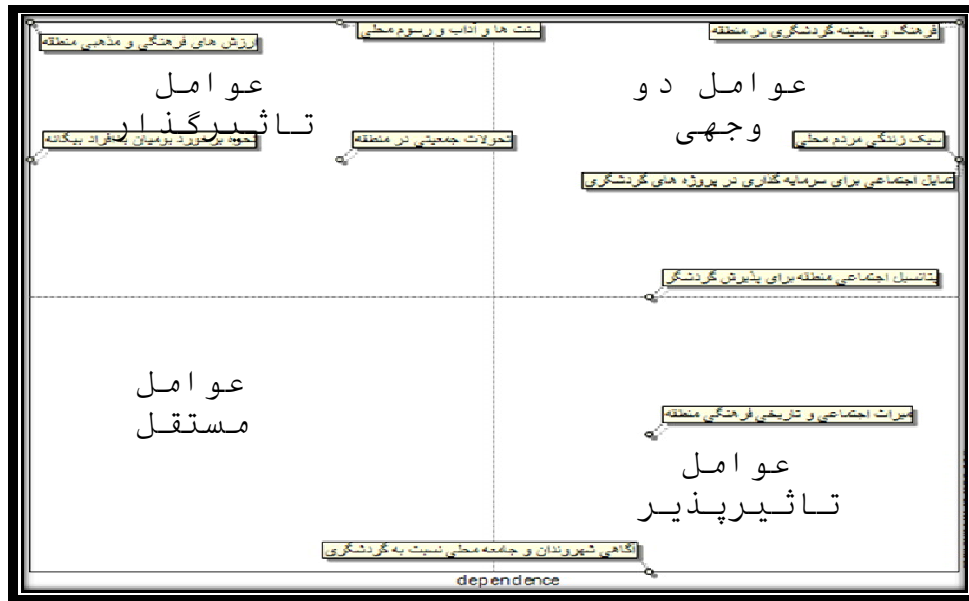
جهت تجزیه و تحلیل عوامل ساختار اجتماعی- فرهنگی از نرم افزار میک مک استفاده شده است. نتایج این بخش نشان می دهد که عوامل تاریخی اجتماعی از جمله فرهنگ و پیشینه گردشگری در منطقه، سنت ها و آداب و رسوم محلی و ارزش های فرهنگی و مذهبی منطقه تاثیر بیشتری نسبت به سایر عوامل دارند. بنابراین در زمینه گردشگری و توسعه آن در شهرستان گلوگاه توجه به موضوعات و مولفه های تاریخی اجتماعی - فرهنگی بسیار مهم می باشند. از طرف دیگر عواملی مانند تمایل اجتماعی برای سرمایه گذاری در پروژه های گردشگری، سبک زندگی مردم محلی و آگاهی شهروندان و جامعه محلی نسبت به گردشگری عوامل تاثیرپذیر در ساختار اجتماعی - فرهنگی می باشند. از این رو می توان این چنین نتیجه گرفت که پیشینه و مسائل تاریخی به عنوان زیربنای ساختار اجتماعی - فرهنگی و موضوعات تمایلات اجتماعی و رفتار اجتماعی به عنوان رو بنای این ساختار در موضوع گردشگری شهرستان شناسایی گردید. لازم به ذکر است که عامل فرهنگ و پیشینه گردشگری در منطقه به عنوان تاثیرگذار و تاثیرپذیر در این ساختار مورد توجه قرار می گیرد.

جدول ۲. میزان تاثیر گذاری و تاثیر پذیری عوامل ساختار اجتماعی - فرهنگی به صورت مستقیم و غیرمستقیم

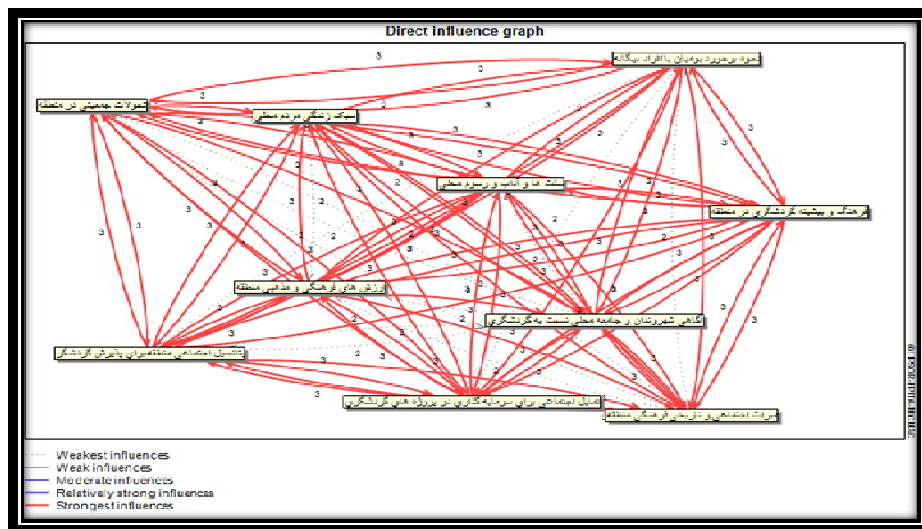
رتبه	عامل	تاثیرگذاری مستقیم	عامل	تاثیرپذیری مستقیم	عامل	تاثیرگذاری غیر مستقیم	عامل	تاثیرپذیری غیر مستقیم
۱	فرهنگ و پیشینه	۱۰۵۰	فرهنگ و پیشینه	۱۰۵۰	فرهنگ و پیشینه	۱۰۴۵	فرهنگ و پیشینه	۱۰۴۵
۲	سنت ها و آداب و رسوم	۱۰۵۰	تمایل اجتماعی	۱۰۵۰	سنت ها و آداب و رسوم	۱۰۴۵	تمایل اجتماعی	۱۰۴۵
۳	ارزش های فرهنگی	۱۰۵۰	سبک زندگی	۱۰۵۰	ارزش های فرهنگی	۱۰۴۵	سبک زندگی	۱۰۴۵
۴	نحوه برخورد	۱۰۱۱	آگاهی شهروندان	۱۰۱۱	تحولات جمعیتی	۱۰۱۲	میراث اجتماعی	۱۰۱۱
۵	تمایل اجتماعی	۱۰۱۱	میراث اجتماعی	۱۰۱۱	تمایل اجتماعی	۱۱۱۰	آگاهی شهروندان	۱۰۱۰
۶	تحولات جمعیتی	۱۰۱۱	پتانسیل اجتماعی	۱۰۱۱	نحوه برخورد	۱۰۰۹	پتانسیل اجتماعی	۱۰۱۰
۷	سبک زندگی	۱۰۱۱	سنت ها و آداب و رسوم	۹۷۲	سبک زندگی	۱۰۰۹	سنت ها و آداب و رسوم	۹۷۷
۸	پتانسیل اجتماعی	۹۷۲	تحولات جمعیتی	۹۷۲	پتانسیل اجتماعی	۹۷۸	تحولات جمعیتی	۹۷۵
۹	میراث اجتماعی	۹۳۳	نحوه برخورد	۹۳۳	میراث اجتماعی	۹۳۸	نحوه برخورد	۹۳۸
۱۰	آگاهی شهروندان	۸۹۴	ارزش های فرهنگی	۹۳۳	آگاهی شهروندان	۹۰۳	ارزش های فرهنگی	۹۳۸

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

تحلیل مربوط به میزان استقلال و تاثیرگذاری متغیرها در ساختار اجتماعی - فرهنگی نشان می‌دهد که عوامل ارزش‌های فرهنگی و مذهبی منطقه، نحوه برخورد بومیان با افراد بیگانه، سنت ها و آداب و رسوم محلی و تحولات جمعیتی در منطقه از میزان استقلال و تاثیرگذاری بالایی برخوردار می‌باشند. به طوریکه این عوامل به سختی دستکاری و قابل تغییر می‌باشند. اما از طرف دیگر عوامل مانند فرهنگ و پیشینه گردشگری در منطقه، سبک زندگی مردم محلی و تمایل اجتماعی برای سرمایه گذاری در پروژه‌های گردشگری از تاثیرگذاری بالایی برخوردار هستند اما استقلال زیادی ندارند و وابسته به عوامل دیگری می‌باشند اما در هر صورت تاثیرگذاری را نیز دارند. به طور کلی می‌توان گفت که مولفه‌هایی که در طول زمان شکل گرفته‌اند از نیروی زیادی برخوردار می‌باشند و در ساختار اجتماعی - فرهنگی نقش چشم‌گیری دارند.

شکل ۲. موقعیت و وضعیت ساختار اجتماعی - فرهنگی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهرستان گلوگاه

شکل ۳. اثرات ساختار اجتماعی - فرهنگی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهرستان گلوگاه

تحلیل عوامل ساختار اقتصادی

جهت تجزیه و تحلیل عوامل ساختار اقتصادی از نرم افزار میک مک استفاده شده است. در ساختار اقتصادی مجموعه از عوامل و مولفه های اصلی بر همدیگر در زمینه گردشگری شهرستان گلوگاه تاثیرگذارند. از جمله عوامل تاثیرگذار در ساختار اقتصادی می توان به تخصیص بودجه های عمرانی و توسعه ای استان، بازار زمین و مسکن در شهرستان، میزان سرمایه گذاری در شهرستان و درآمدهای افراد و شهروندان اشاره کرد از طرف دیگر عوامل دیگر مانند اقتصادی کشاورزی شهرستان، تقاضا و بازار گردشگری و ورود سرمایه گذاری

خارجی به حوزه گردشگری شهرستان عوامل تاثیر پذیر می باشد. بنابراین می توان این چنین تحلیل کرد که عوامل اقتصادی در سطح شهرستان میزان تاثیرگذاری بالایی دارند و در مقابل عوامل دیگری از جمله تمایل به گردشگری و سرمایه گذاری و بازار تاثیرپذیر می باشند. در جدول زیر میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری عوامل ساختار اقتصادی نشان داده شده است.

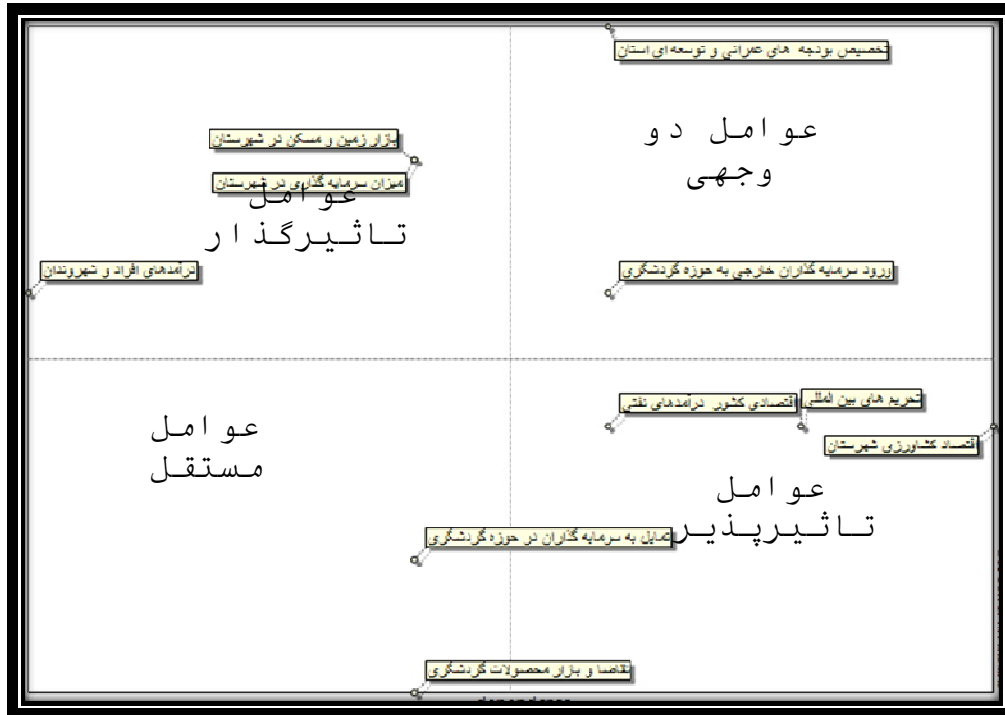
جدول ۳. میزان تاثیر گذاری و تاثیر پذیری عوامل ساختار اقتصادی به صورت مستقیم و غیرمستقیم

رتبه	عامل	تاثیرگذاری مستقیم	عامل	تاثیرپذیری مستقیم	عامل	تاثیرگذاری غیر مستقیم	عامل	تاثیرپذیری غیر مستقیم
۱	تخصیص بودجه	۱۱۰۶	اقتصاد کشاورزی	۱۱۶۰۱	تخصیص بودجه	۱۰۹۴	اقتصاد کشاورزی	۱۰۹۹
۲	بازار زمین	۱۰۶۱	تقاضا و بازار	۱۰۶۱	بازار زمین	۱۰۵۳	تحریم های	۱۰۵۶
۳	میزان سرمایه	۱۰۶۱	ورود سرمایه	۱۰۱۷	میزان سرمایه گذاری	۱۰۴۸	اقتصاد کشاورزی	۱۰۱۹
۴	درآمد ای افراد	۱۰۱۷	تخصیص بودجه	۱۰۱۷	ورود سرمایه	۱۰۱۶	تخصیص بودجه	۱۰۱۶
۵	ورود سرمایه	۱۰۱۷	اقتصاد کشاورزی	۱۰۱۷	درآمد ای افراد	۱۰۱۷	ورود سرمایه	۱۰۱۳
۶	اقتصاد کشاورزی	۹۷۳	بازار زمین	۹۷۳	اقتصاد کشاورزی	۹۸۲	میزان سرمایه	۹۸۱
۷	اقتصاد کشاورزی	۹۷۳	میزان سرمایه	۹۷۳	اقتصاد کشاورزی	۹۷۹	بازار زمین	۹۷۶
۸	تحریم های بین المللی	۹۷۳	تمایل به سرمایه گذاری	۹۷۳	تحریم های بین المللی	۹۷۶	تمایل به سرمایه	۹۸۲
۹	تمایل به سرمایه گذاری	۹۲۹	تحریم های بین المللی	۹۷۳	تمایل به سرمایه گذاری	۹۳۸	تقاضا و بازار	۹۷۰
۱۰	تقاضا و بازار	۸۸۴	درآمد ای افراد	۸۸۴	تقاضا و بازار	۸۹۳	درآمد ای افراد	۸۹۳

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

تحلیل مربوط به استقلال و تاثیرگذاری عوامل اقتصادی در ساختار اقتصادی موثر بر گردشگری شهرستان گلوگاه نشان می دهد که وضعیت اقتصادی شهرستان و درآمد و سرمایه گذاری از استقلال و تاثیرگذاری

بالایی برخوردار می‌باشند و عوامل دیگر از جمله تخصیص بودجه های عمرانی و توسعه ای استان عامل دو و جهی می باشد و عامل ورود سرمایه گذار خارجی به حوزه گردشگری شهرستان یک عامل ریسک می باشد. بنابر این می توان گفت که ساختار اقتصادی با مولفه های محلی و شهرستانی بیشتر بر گردشگری شهرستان تاثیر گذار است تا عوامل ملی و بین المللی اقتصادی. بنابراین می توان گفت که هر گونه توسعه و فراغ در گردشگری شهرستان منوط به بهبود عوامل داخلی و محلی ساختار اقتصادی شهرستان می باشد.

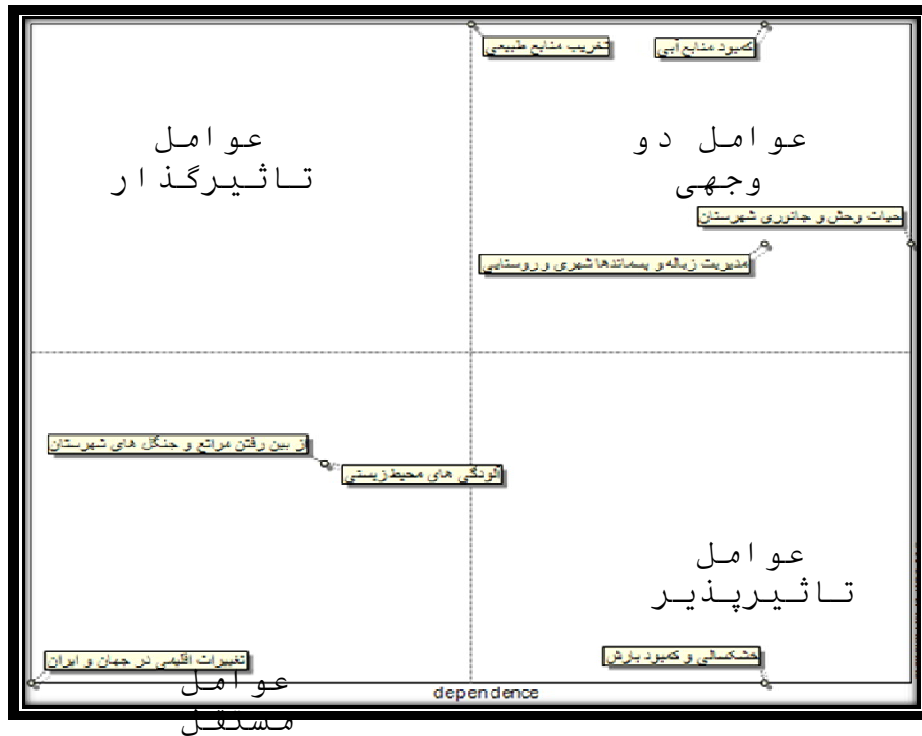

شکل ۴. موقعیت و وضعیت ساختار اقتصادی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهرستان گلوگاه

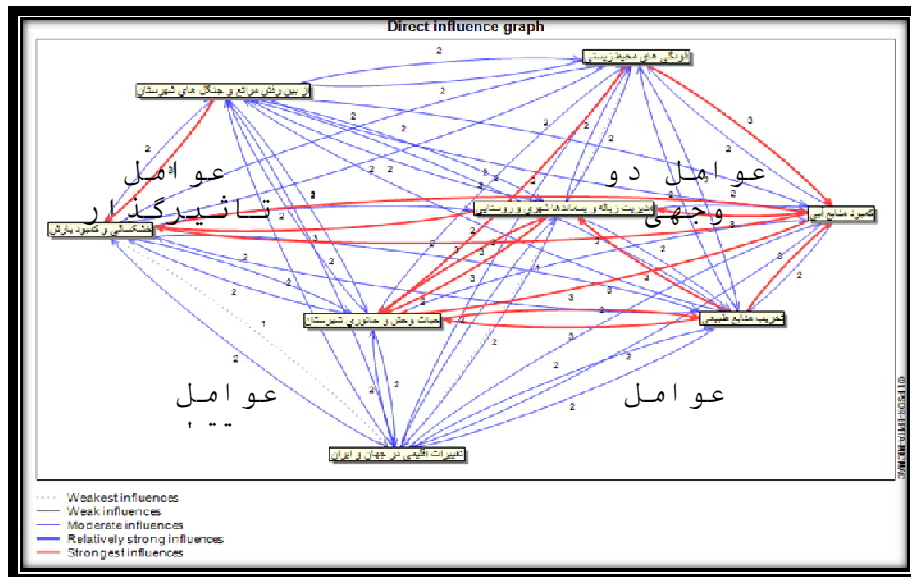
رتبه	عامل	تاثیرگذاری مستقیم	عامل	تاثیرپذیری مستقیم	عامل	تاثیرگذاری غیر مستقیم	عامل	تاثیرپذیری غیر مستقیم
۲	کمبود منابع ابی	۱۳۷۰	خشکسالی و کمبود بارش	۱۳۷۰	کمبود منابع ابی	۱۳۵۱	مدیریت زباله	۱۳۶۶
۳	مدیریت زباله	۱۲۹۰	مدیریت زباله	۱۳۷۰	حیات وحش و	۱۲۸۹	خشکسالی و کمبود بارش	۱۳۵۸
۴	حیات وحش و	۱۲۹۰	کمبود منابع طبیعی	۱۳۷۰	مدیریت زباله	۱۲۷۸	کمبود منابع ابی	۱۳۵۱
۵	آلودگی های محیط زیست	۱۲۰۹	تخریب منابع ابی	۱۲۰۹	آلودگی های محیط زیست	۱۲۲۳	تخریب منابع طبیعی	۱۲۱۹
۶	از بین رفتن مراتع	۱۲۰۹	آلودگی های محیط زیست	۱۱۲۹	از بین رفتن مراتع	۱۲۰۵	آلودگی های محیط زیست	۱۱۳۹
۷	تغییرات اقلیمی	۱۱۲۹	از بین رفتن مراتع	۱۱۲۹	خشکسالی و	۱۱۵۰	از بین رفتن مراتع	۱۱۳۹
۸	خشکسالی و کمبود بارش	۱۱۲۹	تغییرات اقلیمی	۹۶۷	تغییرات اقلیمی	۱۱۳۹	تغییرات اقلیمی	۹۹۶

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

تحلیل استقلال و تاثیرگذاری عوامل محیطی نشان می‌دهد که عوامل تاثیرگذاری که میزان استقلال آنها زیاد باشد وجود ندارد بلکه عوامل تاثیرگذار عوامل مستقل نیستند و میزان وابستگی آنها نیز بالا می‌باشد. بنابراین عوامل ساختار محیطی شهرستان گلوگاه تخریب منابع طبیعی، کمبود منابع آبی، حیات وحش و جانوری شهرستان و مدیریت زباله و پسماندها شهری و روستایی هم تاثیرگذارند و هم تاثیرپذیر. از طرف دیگر عواملی مانند از بین رفتن مراتع و جنگل‌های شهرستان، آلودگی‌های محیط زیستی و تغییرات اقلیمی در جهان و ایران از تاثیر کمتر برخوردارند اما میزان وابستگی آنها بالاست.

شکل ۶. موقعیت و وضعیت ساختار محیطی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهر ستان گلوگاه

شکل ۷. اثرات ساختار محیطی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهر ستان گلوگاه

تحلیل عوامل ساختار نهادی

جهت تجزیه و تحلیل عوامل ساختار نهادی از نرم افزار میک مک استفاده شده است. امروزه برنامه‌ریزی نهادی و توجه به ساختارهای نهادی در زمینه گردشگری می‌تواند راه رسیدن به توسعه پایدار را

هموار کند. دلیل اصلی این امر نیز می توان به بحث برنامه ریزی در مرحله اجرا پیوند داد. تحلیل عوامل ساختار نهادی موثر بر گردشگری شهرستان گلوگاه نشان می دهد که عوامل روابط درونی نهادها، بستر قانونی نهادها و هماهنگی و مشارکت بین نهادهای رسمی و غیررسمی از عوامل تاثیرگذار بر گردشگری شهرستان گلوگاه می باشند و عوامل دیگری از جمله شفافیت و پاسخگویی نهادها، هماهنگی و مشارکت بین نهادهای رسمی و غیررسمی و میزان فعالیت نهادها، عوامل تاثیرپذیر می باشند. در ک تحلیل می توان گفت که هماهنگی و تقویت نهاده عوامل زیرساختی ساختار نهادی موثر بر گردشگری شهرستان گلوگاه می باشند و فعالیت و کارهای نهادهای مربوطه عوامل تاثیرپذیر ساختار نهادی می باشند.

جدول ۵. امتیاز تاثیر گذاری و تاثیر پذیری عوامل ساختار نهادی به صورت مستقیم و غیرمستقیم

رتبه	عامل	تاثیرگذاری مستقیم	عامل	تاثیرپذیری مستقیم	عامل	تاثیرگذاری غیر مستقیم	عامل	تاثیرپذیری غیر مستقیم
۱	روابط درون	۱۶۴۸	شفافیت و پاسخگویی	۱۵۳۸	بستر قانون	۱۶۳۲	شفافیت و پاسخگویی	۱۴۵۷
۲	بستر قانون	۱۶۴۸	هماهنگی و مشارکت	۱۴۲۸	روابط درون هاد	۱۵۵۶	سرمایه انسانی	۱۳۹۸
۳	هماهنگی و مشارکت	۱۵۳۸	میزان فعالیت نهاد	۱۴۲۸	هماهنگی و مشارکت	۱۵۰۲	میزان فعالیت نهاد	۱۳۶۷
۴	زیرساخت های نهادی	۱۳۱۸	وضعیت آموزش	۱۴۲۸	زیرساخت های نهادی	۱۴۲۶	وضعیت آموزش	۱۳۵۹
۵	شفافیت و پاسخگویی	۱۳۱۸	سرمایه انسانی	۱۳۱۸	شفافیت و پاسخگویی	۱۲۹۵	هماهنگی و مشارکت	۱۳۵۸
۶	وضعیت آموزش	۱۲۰۸	روابط درونی نهاد	۱۲۰۸	وضعیت آموزش	۱۲۴۳	روابط درونی نهاد	۱۲۸۴
۷	میزان فعال	۷۶۹	زیرساخت های نهادی	۱۲۰۸	میزان فعال نهاد	۷۹۴	زیرساخت های نهادی	۱۲۷۵
۸	سرمایه انسانی	۵۴۹	بستر قانون	۴۳۹	سرمایه انسانی	۵۴۸	بستر قانون	۵۰۰

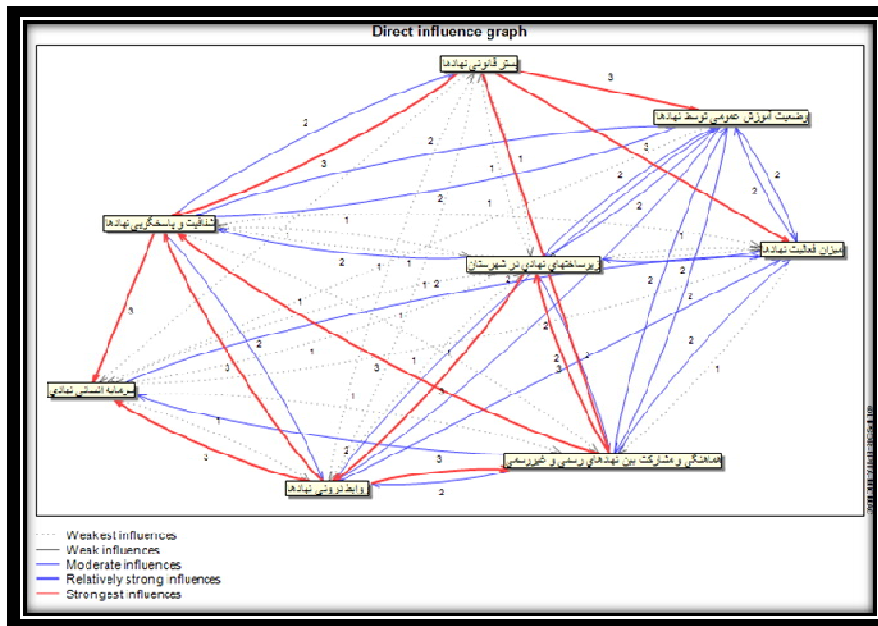
منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

تحلیل میزان تاثیرگذاری و استقلال عوامل ساختار نهادی موثر بر گردشگری شهرستان گلوگاه نشان می دهد که بستر قانونی نهادها هم از نظر تاثیرگذاری و هم از نظر استقلال بیشترین امتیاز را دارند و این نشان می دهد که بستر قانونی و مقررات مربوط نقش چشم گیری در توسعه گردشگری شهرستان دارد و از طرف دیگر اکثر عوامل وضعیت دو طرفه دارند که هم تاثیرگذارند و هم استقلال بالایی دارند. از جمله می توان به هماهنگی و مشارکت بین نهادهای رسمی و غیررسمی،

روابط درونی نهادها، زیرساختهای نهادی در شهرستان، شفافیت و پاسخگویی نهادها و وضعیت آموزش عمومی توسط نهادها اشاره کرد. و عواملی همچون میزان فعالیت نهادها و سرمایه انسانی نهادی تاثیرپذیر می‌باشند و وابستگی بیشتری نسبت به سایر عوامل دارند.

شکل ۸. موقعیت و وضعیت ساختار نهادی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهرستان گلوگاه

شکل ۹. اثرات ساختار نهادی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهرستان گلوگاه

تحلیل چهار ساختار اصلی (اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، نهادی و محیطی)

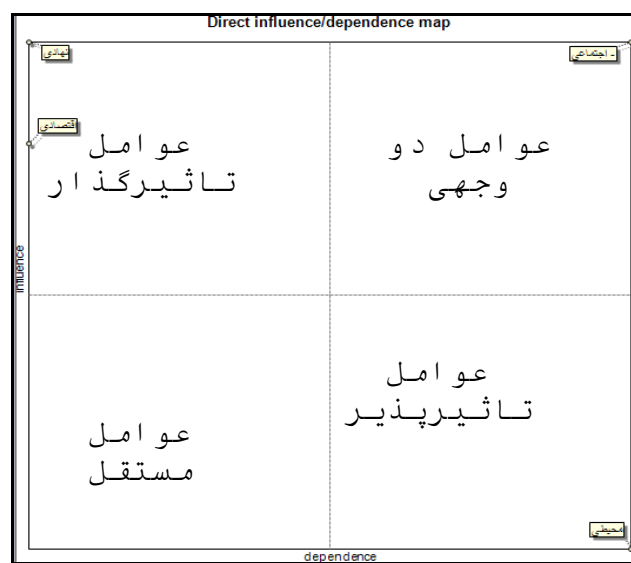
بعد از بررسی مولفه‌ها و شاخص‌های چهار ساختار اصلی (اجتماعی، اقتصادی، نهادی و محیطی) موثر بر توسعه پایدار گردشگری شهرستان گلوگاه، به تحلیل ساختاری این چهار ساختار پرداخته می‌شود. نتایج تحلیل نشان می‌دهد که ساختار اجتماعی-فرهنگی، نهادی، اقتصادی و محیطی به ترتیب بیشترین تاثیرگذاری را در گردشگری شهرستان گلوگاه دارند. و از نظر تاثیرپذیری به ترتیب ساختار اجتماعی-فرهنگی، محیطی، اقتصادی و نهادی رتبه بندی گردید. و این ترتیب برای تاثیرگذاری غیرمستقیم نیز تکرار شده است.

جدول ۶. میزان تاثیر گذاری و تاثیر پذیری چهار ساختار به صورت مستقیم و غیرمستقیم

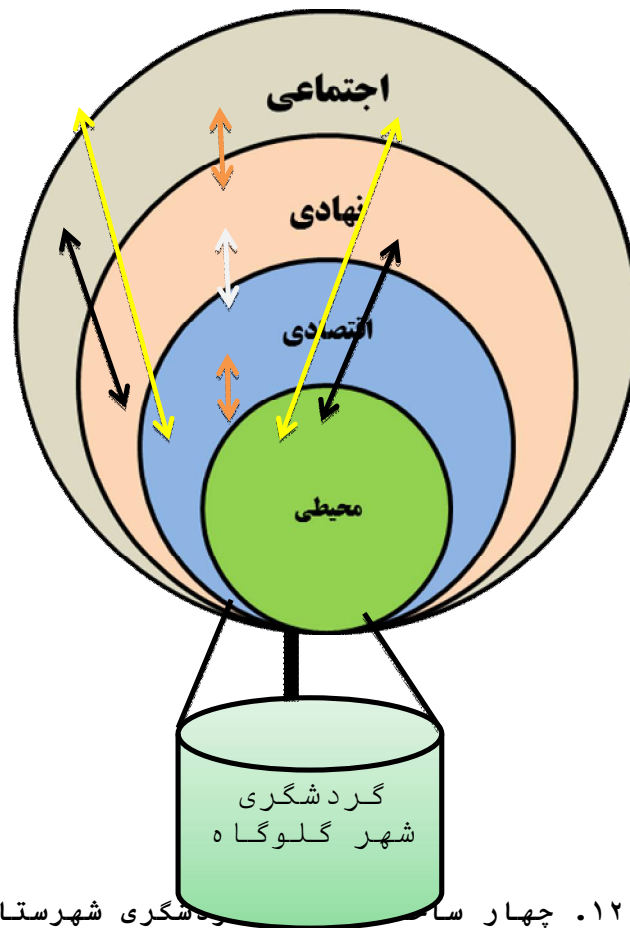
رتبه	عامل	تاثیرگذاری مستقیم	عامل	تاثیرپذیری مستقیم	عامل	تاثیرگذاری غیر مستقیم	عامل	تاثیرپذیری غیر مستقیم
۱	اجتماعی	۳۱۸۱	اجتماعی	۲۷۲۷	اجتماعی	۳۱۱۶	محیطی	۲۶۹۷
۲	نهادی	۳۱۸۱	محیطی	۲۷۲۷	نهادی	۳۱۱۶	اجتماعی -	۲۶۵۱
۳	اقتصادی	۲۷۲۷	اقتصادی	۲۷۲۲	اقتصادی	۲۶۹۷	اقتصادی	۲۳۲۵
۴	محیطی	۹۰۹	نهادی	۲۷۲۲	محیطی	۱۰۶۹	نهادی	۲۳۲۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

تحلیل میزان تاثیرگذاری و استقلال چهار ساختار اصلی نشان می‌دهد که ساختارهای نهادی و اقتصادی بیشترین تاثیر و بیشترین استقلال (عامل تاثیرگذار) را دارا می‌باشند و ساختار اجتماعی به عنوان (عامل دو وجهی) است. و عامل محیطی کمترین تاثیرگذاری و استقلال (عامل تاثیرپذیر) را داراست.

شکل ۱۰. موقعیت و وضعیت ساختارهای اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، نهادی و محیطی در رشد و توسعه پایدار گردشگری شهرستان گلوگاه

شکل ۱۲. چهار سطح گردشگری شهرستان گلوگاه

نتیجه‌گیری

اساس توسعه پایدار گردشگری مفهومی است که کلیه ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، نهادی و محیطی را به صورت یکپارچه و جامع شامل می‌شود، از اینرو زمانی که توسعه پایدار گردشگری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، این ارزیابی باید در برگیرنده سیستمی جامع از شاخص‌ها در همه ابعاد ذکر شده باشد. به این ترتیب با این دیدگاه پایداری اقتصادی با شاخص‌هایی همچون سهم گردشگری در رفاه اقتصادی و کاهش فقر، توزیع درآمد و ثروت و منابع قدرت اقتصادی و معیشت پایدار ساکنان محلی، مناطق توریستی و ...، پایداری محیطی با معیارهایی همانند مشارکت در حفظ منابع طبیعی، تنوع زیستی، آگاهی‌های زیست محیطی و جلوگیری از گرم شدن زمین و ... و در پایداری اجتماعی- فرهنگی با معیارهایی همانند رعایت حقوق انسانی و رعایت حقوق کار، رعایت زندگی شرافتمندانه و افزایش رضایتمندی مردم، توانمند سازی و مشارکت فعالانه مردم در توسعه و ... و پایداری نهادی با معیارهایی همچون تداوم تامین مناسب مالی، توانایی اداره و سازماندهی بلند مدت، تصویب قوانین، تعیین دستگاه و نظام قانونی مناسب، ارتباط و هماهنگی نهادها و سازمان‌ها، مشخص می‌شود.

نتایج پژوهش نشان داد که عناصر سازنده محیط‌های گردشگری شامل دو گروه فرهنگی و طبیعی بوده که ساختارها و الگوهای متنوعی در منظر ایجاد می‌نمایند. روابط درونی این عناصر نسبت به هر یک از

آن‌ها دارای اهمیت بیشتری است، زیرا در محیطی مرتبط و پیوسته با یکدیگر واقع شده و پایداری سیستم را موجب می‌شوند. در واقع، ارتباط متناسب، پویا و پیوسته میان دو گروه عناصر و بستری که بر روی آن شکل گرفته اند، پایداری و بقای ساختار گردشگری را تعیین می‌نمایند. بنابر نتایج حاصل شده در این بخش از تحلیل ساختاری می‌توان گفت که ساختار محیط انسانی نسبت به ساختار محیط طبیعی و اقتصادی بر روی توسعه آینده گردشگری شهر گلوگاه بیشتر تأثیرگذار می‌باشد. و این تأثیرگذاری به صورت مستقیم و غیره مستقیم می‌باشد. در نتیجه می‌توان گفت که گردشگری شهر گلوگاه برآیندی از عوامل ساختاری اجتماعی و نهادی در بستر ساختار طبیعی و محیطی می‌باشد.

نتایج پژوهش فنی و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد که گردشگری، با وجود اشتغالزایی، افزایش درآمد و بهبود کمی و کیفی صنایع دستی، سبب بالا رفتن قیمت‌ها، سوداگری و تغییر کاربری زمین و افزایش ساخت و ساز و از بین رفتن بافت باارزش در شهر و از این رو با وجود منافع اقتصادی، سبب ناپایداری کالبدی شهر شده است. از لحاظ اجتماعی، باعث بهبود وضعیت آموزش و بهداشت، افزایش تعامل شهروندان و امنیت و لذا پایداری نسبی اجتماعی شده ولی از لحاظ محیط زیست، پیامدهای منفی زیادی از قبیل آلودگیهای محیطی، افزایش ترافیک، تغییر کاربری های مفید برای محیط زیست شهری همراه بوده که مغایر با اهداف توسعه پایدار شهری است که از لحاظ اجتماعی با نتایج حاضر همخوانی دارد و از نظر اقتصادی همخوانی ندارد.

منابع

- امان پور، سعید؛ زارعی، جواد و زاذ ولی خواجه، شاهرخ، (۱۳۹۴)، تحلیلی بر اثرات شاخص‌های پایدار گردشگری در شهر همدان، مجله شهر پایدار، دوره ۲، شماره ۳، صص ۹۵-۱۱۲.
- باقری، وحیده و برق لامع، هادی (۱۳۹۶)، تحلیل توان، قابلیت و جذابیت فضاهای تجاری- اقامتی در راستای توسعه صنعت گردشگری شهری مطالعه موردی مجموعه تجاری- اقامتی امید شهر مشهد، فصلنامه جغرافیا، سال ۷، شماره ۴، صص ۱۰۳-۱۱۴.
- بدری، سیدعلی؛ رضوانی، محمدرضا؛ ترابی، ذبیح الله و ملکان، احمد، (۱۳۹۴)، متاسوات، ابزاری استراتژیک برای برنامه ریزی گردشگری پایدار: مطالعه موردی روستای مغان، مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری، سال ۴، شماره ۱۳، صص ۲۹-۵۰.
- پرور، محمد، (۱۳۹۳)، توانسنجی قابلیت‌های گردشگری روستایی مطالعه موردی: (دهستان جاغرق، شهرستان طرقبه شاندیز) پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا، رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، تهران.
- تولایی، سیمین؛ سلیمانی، محمد؛ جهانی دولت آباد، رحمان و جهانی دولت آباد، اسماعیل، (۱۳۹۶)، نقش مشارکت جوامع محلی در صنعت گردشگری پایدار: مطالعه موردی سرعین، مجله پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره ۴۹، شماره ۱، صص ۹۵-۱۱۳.
- حمزه، فرهاد؛ معیتی، جواد و مرتضایی، زینب (۱۳۹۶)، بررسی و تجزیه و تحلیل طراحی و باز طراحی مبلمان شهری در راستای زیباسازی شهری در ابعاد مختلف با تاکید بر توسعه گردشگری و

پویایی اقتصادی در آستارا، فصلنامه جغرافیا، سال هشتم، شماره ۱۲، صص ۱۲۹-۱۵۲.

- صالح پور، شمسی، اسماعیل زاده، حسن، کریمی، خدیجه. (۱۳۹۵). تاثیرات متقابل توسعه پایدار گردشگری با توسعه پایدار اجتماعات محلی (مورد مطالعه: شهرستان نقده)، فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری: زمستان ۱۳۹۵، دوره ۶، شماره ۲۱، صص ۶۱-۴۱.
- ضیایی، محمود؛ عباسی کارجگان، داود؛ کاظمیان، غلامرضا و کروی، مهدی، (۱۳۹۶)، طراحی و تدوین الگوی سه بعدی مدیریت گردشگری شهر تهران، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال ۱۲، شماره ۳۷، صص ۱-۲۳.
- غلامی، یونس و خلجی، نسترن، (۱۳۹۶)، تدوین و اولویت بندی راهبردهای توسعه گردشگری با رویکردپایداری مطالعه موردی شهرکاشان، مجله گردشگری شهری، دوره ۴، شماره ۲، صص ۱۷-۳۰.
- فرزود، مریم؛ دانه کار، افشین و زاهدی امیری، قوام الدین، (۱۳۹۵)، تبیین معیارها و شاخصهای مدیریت گردشگری پایدار: مطالعه موردی جنگلهای مانگرو حوزه خمیر و قشم، مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری، سال ۵، شماره ۱۷، صص ۱۶۹-۱۹۴.
- کلانتری خلیل آباد، حسین، پوراحمد، احمد، قاسمی، ایرج و موسوی، سیدرفیع، (۱۳۹۵)، نهادهای محلی و ظرفیت آنها در توسعه گردشگری پایدار شهری، فصلنامه میراث و گردشگری، دوره ۱، شماره ۳، صص ۱-۲۱.
- لهسایی، سیده سرور (۱۳۹۴)، ارزیابی عملکرد شهرداری شیراز در توسعه صنعت گردشگری با رویکرد کارت امتیازی متوازن و با به کارگیری تکنیک های تصمیم گیری چندگانه فازی، پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی محمد میرابی، گروه مهندسی صنایع، دانشگاه علم و هنر، وابسته به جهاد دانشگاهی، تهران.
- مرادپور، نبی؛ تقوی زیروانی، اسماعیل و قربانی، حمید (۱۳۹۶)، بررسی تاثیر شاخص های پیاده مداری بر توسعه گردشگری پیاده شهری مطالعه موردی شهر خرم آباد، مجله گردشگری شهری، دوره ۴، شماره ۲، صص ۹۹-۱۱۲.
- نصر، طاهره، (۱۳۹۵)، جایگاه نشانه شناسی شهر ایرانی در گردشگری در راستای آینده پژوهی برنامه ریزی شهری و توسعه پایدار، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۶، شماره ۲۴، صص ۱۸۹-۲۰۰.
- وارثی، حمیدرضا، سیدعلی، موسوی، یونس، غلامی، (۱۳۹۰)، تحلیلی بر وضعیت گردشگری شهرستان نورآباد ممسنی (با تاکید بر طبیعت گردی)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۱۰۱، صص ۴۹-۷۸.
- هادیانی، زهره، احدنژادروشتی، محسن، کاظمی، شمس الله (۱۳۹۰)، برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری بر اساس تحلیل مطالعه موردی شهر شیراز، فصلنامه علمی و پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۳، شماره ۳، صص ۲۳-۳۰.
- Conaghan, A., Hanrahan, J., and McLoughlin, E. (۲۰۱۵). A Model for the Transition towards the Sustainable Management of Tourism Destinations in Ireland. *International Journal for Responsible Tourism*, vol. ۴, N. ۲, pp. ۱۰۳-۱۲۲.
- Dodds, R., Ali. A., and Glaski. K. (۲۰۱۸). Mobilizing knowledge: determining key elements for success and pitfalls in developing community-based tourism, *Journal Current Issues in Tourism*, Vol. ۲۱, No. ۱۳, pp. ۱۵۴۷-۱۵۶۸.
- Josip, M., & Ivan, K. (۲۰۱۵). Weighting indicators of tourism sustainabilng: a critical note. *Ecological Indicators*, No. ۴۸, pp. ۳۱۲-۳۱۴.

- Ketut, L., & Dewi, Y. (۲۰۱۴). Modeling the relationships between tourism sustainable factors in the traditional village of Pancasari. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, No.۱۳۵, PP. ۵۷-۶۳.
- Kevin Lo, Jie Li, Mark Wang, Cong Li, Shuzhuo Li & Ying Li .(۲۰۱۹). *A Comparative Analysis of Participating and Non-Participating Households in Pro-Poor Tourism in Southern Shaanxi, China*, *Tourism Planning & Development*, ۱۶:۳, ۳۱۸-۳۳۳, DOI: ۱۰,۱۰۸۰/۲۱۵۶۸۳۱۶,۲۰۱۸, ۱۴۹۰۳۴۰.
- Mathew, P.V., and Sreejesh, S.(۲۰۱۷). Impact of responsible tourism on destination sustainability and quality of life of community in tourism destinations, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, VOL.۳۱, PP.۸۳-۸۹. <http://dx.doi.org/۱۰,۱۰۱۱۶/j.jhtm.۲۰۱۶,۱۰,۰۰۱>.
- Matthew, O. A., Ede, Ch., Osabohien, O., Ejemeyovwi, J., Ayanda, T., and Okunbor, j. (۲۰۱۹). *Interaction Effect of Tourism and Foreign Exchange Earnings on Economic Growth in Nigeria*, *Sagepub Journal*, PP.۱-۱۶. DOI: ۱۰,۱۱۷۷/۰۹۷۲۱۵۰۹۱۸۸۱۲۹۸۵.
- Votsi, N.E.P., Mazaris, a.D., Kallimanis, A.S., & Pantis. J.D. (۲۰۱۴). Natural quiet: an additional feature reflecting green tourism development in conservation areas of Greece. *Tourism Management Perspectives*, No. ۱۱, p. ۱۰-۱۷.
- Wang, L., and Yotsumoto, Y. (۲۰۱۹). *Conflict in tourism development in rural China*, *Tourism Management Journal*, Vol. ۷۰, pp. ۱۸۸-۲۰۰.
- Wise, Nicholas (۲۰۱۶), Outlining triple bottom line contexts in urban tourism regeneration, *Cities*, Volume ۵۳, April ۲۰۱۶, Pages ۳۰-۳۴.
- Xu, F., & Fox, D. (۲۰۱۴). Modeling attitudes to nature, tourism and sustainable development in national parks: A survey of visitors in China and UK. *Tourism Management*, ۴۵, ۱۴۲-۱۵۸.

Investigating the Effects of Tourism Effective Structures on Sustainable Development in Glouhah County

Abstract

In principle, economic development in any country requires investment in various sectors and economic activities of that country, and without investing in infrastructure projects, one cannot expect employment expansion, production, and economic prosperity. Tourism is one of the most dynamic economic activities of the modern era, playing an important role in sustainable local development and has the material and spiritual dimensions that can appeal to each other, and today, as the world's largest service industry, a special place in the economic, cultural, social and political spheres. The purpose of this study is to investigate the effects of effective tourism structures on the sustainable development of Gloucester County. The present study is of applied purpose and analytical-descriptive method of implementation. The statistical population in this study is Glouhah city households, managers and tourists. The Cochran formula was used to select the sample size. ۳۶۰ questionnaires were used among households, ۲۸۰ for tourists and ۵۰ for proportionate ones in the authorities. The data were analyzed using the McMach model. The results showed that socio-cultural, institutional, economic and environmental structure have the most influence on tourism in Golgouh city respectively. In terms of impact, social-cultural, environmental, economic and institutional structure were ranked accordingly. And this has been repeated for indirect influence.

مجله علوم جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد، پاییز 1400، دوره 17 شماره 36 صص 139-162

Keywords: Tourism, Urban Tourism, Sustainable Development, Mick Mac, Galouga County.